

ПУБЛІЧНЕ УПРАВЛІННЯ ІНТЕГРАЦІЙНИМИ ПРОЦЕСАМИ ВНУТРІШНЬО ПЕРЕМІЩЕНИХ ОСІБ У ПРИЙМАЮЧІ ГРОМАДИ

Леся Хотіївна Тихончук¹, Марина Юріївна Боровик²

У статті розглянуто публічні механізми інтеграції внутрішньо переміщених осіб в приймаючі громади. Виокремлено основні аспекти успішної інтеграції внутрішньо переміщених осіб в громаді: забезпечення зайнятості, підтримка соціальних послуг, соціокультурна адаптація, підтримка соціального благополуччя, подолання дискримінації, міжкультурна взаємодія, участь у громадському житті, економічна підтримка і юридичний захист. Розглянуто та проаналізовано можливості для розвитку громади за участю внутрішньо переміщених осіб. Досліджено роль органів місцевого самоврядування в наданні не лише кризової допомоги, а й сприятливі довгостроковій інтеграції переміщених осіб у місцеве життя. Досліджено механізми державного регулювання інтеграції внутрішньо переміщених осіб під час війни. Підсумовано, що розвиток громад та регіонів відбуватиметься при умові якісних інтеграційних процесів ВПО та ефективного публічного управління цими процесами за участю всіх учасників – громадян, громадських організацій, органів місцевого самоврядування, держави та іноземних партнерів.

Ключові слова: інтеграція, внутрішньо переміщені особи, приймаючі громади, зайнятість, соціокультурна адаптація, міжкультурна взаємодія.

Постановка проблеми. Війна росії проти України викликала не тільки гостре політичне та військове напруження, але й серйозні гуманітарні наслідки. Дана проблема у 2022 в порівнянні з 2014 роком досягла світових гуманітарних масштабів. Істотно збільшилася кількість внутрішньо переміщених осіб (ВПО). Втікаючи від агресора, шукаючи захисту та безпеки, дані громадяни залишали свої рідні домівки та зупинялися в інших куточках України. На сьогодні по приблизним даним це вісім мільйонів осіб.

Поступово, з відведенням активних бойових дій та звільненням певних територій в Україні, частина ВПО отримала можливість повернутися до своїх домівок. Проте велика кількість людей залишається в складних умовах через продовження військових дій та втрату власних осель. Це створює необхідність для них шукати нове проживання в інших громадах. Там вони змушені адаптуватися до нових умов та знаходити способи інтеграції в місцеве життя.

У цей непростий період волонтери, органи місцевого самоврядування та держава проявили турботу та надали підтримку ВПО в забезпеченні їх базових потреб (житло, харчування, гігієна). Це надзвичайно важливо для забезпечення гідних умов життя переміщених громадян. Але в процесі проживання виникають додаткові завдання для довгострокової інтеграції у нових громадах.

Дуже шкода, але частина приймаючих громад не розглядають ВПО як потенційний ресурс для їх розви-

тку. Такі підходи органів місцевого самоврядування є неприпустимими. Частина переміщених громадян планує залишитися на довгий термін в даних громадах, або й навіть назавжди. Тому бездіяльність приймаючих місцевих громад в інтеграційних процесах ускладнює процес соціальної інтеграції в громаду. Це негативно впливає на потенційні можливості для спільного розвитку та реалізації ВПО з місцевими мешканцями. Та як наслідок – стримує розвиток населених пунктів з використанням потенціалу нових мешканців. Тому важливо, щоб місцеві органи самоврядування не лише надавали кризову допомогу, але й активно сприяли інтеграції ВПО у місцеве життя.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Питаннями інтеграції внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади займалися такі вітчизняні вчені Новікова О.Ф., Антонюк В.П., Панькова О.В., Хандій О.О., Лях О.В., Сидорук О.Г. та інші.

Формування цілей статті (постановка завдання). Дослідження здійснено з метою аналізу ролі держави та органів місцевого самоврядування в інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади та розробки рекомендацій для покращення даних процесів. Важливим є напрацювання та використання дорожньої карти інтеграційних рекомендацій від ВПО через уповноважених в Радах та контроль за їх виконанням, проведення в подальшому комплексних опитувань громадян про якість прийнятих рішень.

¹ Тихончук Леся Хотіївна, доктор наук з державного управління, доцент кафедри менеджменту та публічного врядування Національного університету водного господарства та природокористування, e-mail: 0677832904 lestix@ukr.net
ORCID: <https://orcid.org/0000-0001-6807-8232>

² Боровик Марина Юріївна, магістр Інституту післядипломної освіти Національного університету водного господарства та природокористування
ORCID: <https://orcid.org/0009-0007-6774-6359>

Виклад основного матеріалу дослідження. Сприяння інтеграційним процесам внутрішньо переміщених осіб (ВПО) у приймаючі громади є важливим соціальним і політичним завданням публічних органів в умовах конфліктів, природних лих або інших надзвичайних ситуацій. Дані обставини змушують людей покидати свої домівки та переїжджати в інші регіони чи країни. Цей процес вимагає спільних зусиль як з боку держави та міжнародних організацій, так і з боку самої спільноти, яка приймає ВПО.

Реалізація державної політики з питань допомоги внутрішньо переміщеним особам здійснюється центральним органом виконавчої влади Міністерством з питань реінтеграції тимчасово окупованих територій України. Через півтора року після початку війни 04 серпня 2023 року КМУ ухвалив Постанову «Про затвердження Типового положення про Раду з питань внутрішньо переміщених осіб». Проект даного документу було розроблено Мінреінтеграції на виконання Стратегії державної політики щодо внутрішнього переміщення на період до 2025 року. «Через збройну агресію РФ проти України з'явилася велика кількість внутрішньо переміщених осіб. У деяких громадах були створені Ради ВПО, які допомагають інтеграції внутрішніх переселенців і роботі органів місцевої влади для забезпечення прав та інтересів ВПО. Щоб врегулювати діяльність таких рад і сприяти їх створенню на всій території України ухвалюється дана Постанова» [1].

Згідно зі Стандартним положенням щодо Ради з внутрішньо переміщених осіб, вони будуть сприяти реалізації регіональної політики щодо осіб, які були змушені внутрішньо переселитися. Зокрема, їхній роботі сприятиме підтримка адаптації та інтеграції цих осіб у місцеві спільноти. Серед основних завдань таких рад буде допомога забезпеченню соціального захисту внутрішньо переміщених осіб, допомога у знаходженні роботи, забезпеченні житлом, а також надання психосоціальної, медичної та правової допомоги. Рада буде складатися з 18 членів, з них 9 будуть внутрішньо переміщеними особами, 6 представниками органу, що створив Раду, і 3 представниками громадських організацій, які працюють над захистом прав внутрішньо переміщених осіб.

Постановою також рекомендовано:

– до 1 вересня 2023 року обласним, міським та районним військовим адміністраціям створити Ради з питань внутрішньо переміщених осіб і затвердити положення про ці Ради згідно зі Стандартним положенням;

– органам місцевого самоврядування також рекомендовано створити Ради з питань внутрішньо переміщених осіб та затвердити положення про ці Ради [1].

На рис 1. представлено ключові аспекти інтеграції внутрішньо-переміщених осіб (ВПО) у приймаючі громади.

Аналіз даних інтеграційних кроків надав можливість відобазити їх в коротких дорожніх картах для публічних органів.

1. *Підтримка соціальних послуг.* Забезпечення доступу до основних соціальних послуг для ВПО у приймаючих громадах включає в себе ряд конкретних заходів та ініціатив, спрямованих на забезпечення їхнього матеріального, фізичного та психологічного благополуччя. Частково деталізовані аспекти цієї підтримки:

– передбачення можливостей для отримання житла (включаючи можливість надання тимчасового житла, прийняття в оренду або надання субсидій для оренди житла); розгляд можливостей реабілітації та відновлення житлового фонду у приймаючій громаді;

– забезпечення доступу до медичної допомоги та медичних послуг, включаючи реєстрацію у місцевих медичних закладах, забезпечення ліками та медичним обладнанням, організацію вакцинацій та психологічну підтримку;

– забезпечення можливостей для отримання освіти, включаючи доступ до шкіл, коледжів та університетів; організація спеціальних програм для підготовки дітей ВПО, які можуть відставати у навчанні через конфліктну або стресову ситуацію;

– забезпечення доступу до основної комунальної інфраструктури (електроенергія, вода, каналізація, теплопостачання, транспортні засоби тощо); вдосконалення інфраструктури приймаючих громад з урахуванням потреб нових мешканців;

– організація програм професійної підготовки та навчання, спрямованих на забезпечення необхідними навичками для здобуття роботи; встановлення зв'язків з роботодавцями для забезпечення можливостей працевлаштування;

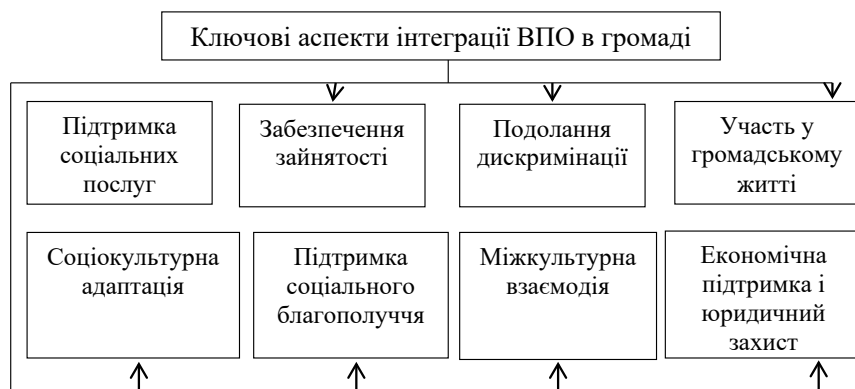

Рисунок 1 – Ключові аспекти інтеграції ВПО в громаді

– надання психологічної підтримки та консультацій, організація групових сесій, терапій та ресурсів для підтримки психологічного благополуччя;

– розробка програм та заходів, спрямованих на забезпечення активної участі даних громадян у соціокультурному житті приймаючих громад: організація культурних подій, мовних курсів та інших заходів для сприяння інтеграції та взаєморозумінню;

– гарантування юридичного захисту прав ВПО, включаючи право на житло, працю, освіту та захист від будь-якої форми дискримінації [2].

2. *Забезпечення зайнятості* у приймаючих громадах є важливим кроком у процесі інтеграції та створення умов для сталого самостійного життя. Цей аспект має суттєвий вплив на економічне благополуччя, психологічну стійкість та взаємодію з місцевими жителями. Першим кроком у забезпеченні зайнятості для ВПО є визначення їхніх професійних навичок та потенціалу. Розроблення та проведення спеціалізованих професійних курсів, тренінгів та навчання, спрямованих на розвиток необхідних навичок для конкретних робочих сфер. Це допоможе переміщеним громадянам підготуватись до вимог ринку праці. Допомога в підготовці резюме, пошуку відповідних вакансій та підготовці до співбесіди. Це може включати індивідуальну консультацію професійних менеджерів по підборі спеціалістів або кар'єрних консультантів. Співпраця з підприємствами та роботодавцями для створення можливостей працевлаштування. Встановлення діалогу з бізнес-середовищем допомагає вирішувати потреби ринку праці та підготувати переміщених мешканців до конкретних вакансій. Створення програм підтримки для тих, хто бажає розпочати власний бізнес або самозайнятість. Це може включати навчання підприємницьких навичок, консультації з бізнес-консультантами та фінансову підтримку для розвитку підприємницьких ідей.

Забезпечення зайнятості для ВПО вимагає комплексного підходу, де поєднуються навчання, підтримка, співпраця з роботодавцями та адаптація до змін. Цей процес сприяє не тільки індивідуальному успіху громадян, але й створює позитивні економічні та соціокультурні впливи на приймаючі громади та суспільство в цілому [3].

3. *Міжкультурна взаємодія* в контексті інтеграції внутрішньо переміщених осіб у приймаючі громади – це сприяння обміну культурним досвідом та традицією між інтегрованими та місцевими жителями. В такий спосіб будуються позитивні відносини та створюється відкрите та толерантне соціокультурне середовище [4].

4. *Участь у громадському та політичному житті* приймаючих громад сприяє зміцненню демократичних цінностей та взаєморозумінню між різними соціокультурними групами. Це допомагає стати активними учасниками громадського життя, вирішувати спільні проблеми та сприяє розбудові співпраці. Залучення до обговорення та прийняття рішень щодо важливих питань громадського життя (розвиток інфраструктури, забезпечення соціальних послуг, охорона навколиш-

нього середовища тощо) допомагає відчувати себе частинами спільноти та впливати на формування свого оточення. Сприяння у розвитку лідерських навичок та вмінню організовувати громадські заходи, ініціювати проекти та виступати голосом своєї спільноти. Це допоможе громадянам активній участі та впливу на громадське життя в даних громадах. Важливим аспектом є створення механізмів для взаємної комунікації та інформаційного обміну між переміщеними та місцевими жителями. Це допомагає підтримувати відкритий діалог, уникати непорозумінь та вирішувати можливі конфлікти.

Переміщені громадяни можуть мати позитивний вплив на приймаючу громаду, вони мають значний потенціал для зміцнення та її розвиток, на внесення позитивних змін у різні аспекти місцевого життя. Творчий і інтелектуальний потенціал даних громадян може бути використаний для створення інновацій, розвитку науки та реалізації прав людини на щоденному рівні. Залучення до участі у наукових дослідженнях та інноваційних проектах може сприяти розвитку нових технологій, методів та продуктів, що покращать якість життя громади. Нові знання та досвід можуть сприяти розробці нових рішень у галузі охорони здоров'я, освіти, екології та інших важливих сфер регіонів. Активна участь ВПО в житті громади сприятиме реалізації прав людини на щоденному рівні – вони можуть бути агентами позитивних змін у вирішенні питань, пов'язаних з доступом до освіти, медичної допомоги, житла та інших соціальних послуг. При цьому зможуть відіграти важливу роль у протидії корупції через свою громадянську активність та нагляд за діяльністю органів влади через допомогу у виявленні випадків корупції та сприянню створення прозорих та ефективних механізмів управління. Дана участь також може передбачати організацію навчальних заходів, семінарів, тренінгів та інших форм просвіти для місцевих громадян. Це також сприяння обміну досвідом між різними громадами та сприяння розвитку економіки через підтримку місцевих підприємств.

Забезпечення державою та органами місцевого самоврядування якісної та ефективної інтеграції впливає на подальший розвиток та зміцнення громад як у приймаючих регіонах так і в подальшому в захоплених або звільнених регіонах (бо досвід буде передаватись). Творчий та інтелектуальний потенціал, громадянська активність переміщених громадян можуть сприяти інноваційному розвитку регіонів, розвитку науки, посиленню захисту прав людини та протидії корупції. Як наслідок ще призведе до активної участі у формуванні стратегії розвитку громади та її реалізації, сприятиме покращенню якості життя всієї громади за рахунок сталого соціально-економічного піднесення, розвитку людського потенціалу та зміцнення цінностей гуманізму й демократії.

Висновки. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у громади є не лише соціальною відповідальністю держави, але й важливим стратегічним кроком для її

сталого розвитку. Цей процес впливає на всі аспекти життя – від гуманітарних питань до економіки та політики. Дані механізми сприяють не тільки наданню допомоги тим, хто опинився у скрутному становищі через війну, але й створює можливості для громад загалом. Вони допомагають використати професійний та соціальний досвід даних громадян для розвитку інновацій, покращення економіки, збагачення культурної спадщини та сприяють побудові взаєморозуміння.

Процес інтеграції вимагає активної підтримки держави через створення спеціальних програм: освіта, медична допомога, підтримка при отриманні робочих місць та розвиток підприємництва. Дана підтримка не може обмежуватись лише матеріальними складовими. Це й також створення сприятливого середовища для адаптації, розбудови взаємодії з місцевими жителями, створення умов та можливостей для самореалізації. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб в громади не є одностороннім процесом. Вона корисна для всіх учасників даного процесу: переміщені особи можуть знайти

нові можливості для життя та розвитку, а громади отримують доступ до нових ідей, знань та ресурсів, сприяння та участь в розвитку різних сфер громадського життя.

Публічне якісне та ефективне управління процесами інтеграції громадян у приймаючі громади та регіони це не тільки гуманітарний аспект управління. Це інвестиція в майбутнє громади, регіонів та держави в цілому. Швидкі та якісні інтеграційні процеси переміщення громадян збагачують суспільство різноманітністю, зміцнюють соціальну єдність та створюють передумови для сталого розвитку на всіх рівнях. Держава, підтримуючи інтеграцію ВПО, відкриває двері до нового її етапу розвитку. Це може сприяти також поверненню громадян з-за кордону на Україну. Кожен член громади буде мати можливість надати свій внесок у побудову кращого майбутнього для всіх. Перемога в державі, відбудова та відновлення регіонів, підтримка розвитку громад вимагає швидких, структурованих та дієвих інтеграційних процесів для переміщених громадян та ефективного публічного управління цими процесам.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Уряд затвердив положення про Ради з питань ВПО при місцевих органах влади. 4 серпня 2023 рік. URL: <https://minre.gov.ua/2023/08/04/uryad-zatverdyv-polozhennya-pro-rady-z-pytan-vpo-pry-misczevyh-organah-vlady/>
2. Аналітичний звіт за результатами фокус-групового дослідження. «Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у приймаючих громадах». URL: <https://www.vplyv.org.ua/wp-content/uploads/2023/06.pdf>
3. Інтеграція внутрішньо переміщених осіб: як над цим працюють об'єднані територіальні громади? URL: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=92119>
4. Результати дослідження «Ставлення, виклики та можливості інтеграції ВПО». URL: <https://yednanniazaradydii.org.ua/rezultaty-doslidzhennia-stavlennia-vyklyky-ta-mozhlyvosti-intehratsii-vpo/>
5. Новікова О.Ф., Антонюк В.П., Панькова О.В. *Інтеграція внутрішньо переміщених осіб у територіальні громади: діагностика стану та механізми забезпечення* : монографія. Київ : НАН України, Ін-т економіки пром-сті, 244 с.

REFERENCES:

1. Uriad zatverdyv polozhennia pro Rady z pytan VPO pry mistsevykh orhanakh vlady (August 4, 2023). Available at: <https://minre.gov.ua/2023/08/04/uryad-zatverdyv-polozhennya-pro-rady-z-pytan-vpo-pry-misczevyh-organah-vlady/>
2. Analitychnyi zvit za rezultatamy fokus-hrupovoho doslidzhennia. «Intehratsiia vnutrishno peremishchenykh osib u pryimaiuchykh hromadakh». Available at: <https://www.vplyv.org.ua/wp-content/uploads/2023/06.pdf>
3. Intehratsiia vnutrishno peremishchenykh osib: yak nad tsym pratsiuut obiednani terytorialni hromady? Available at: <http://www.nrcu.gov.ua/news.html?newsID=92119>
4. Rezultaty doslidzhennia "Stavlennia, vyklyky ta mozhlyvosti intehratsii VPO". Available at: <https://yednanniazaradydii.org.ua/rezultaty-doslidzhennia-stavlennia-vyklyky-ta-mozhlyvosti-intehratsii-vpo/>
5. Novikova O.F., Antoniuk V.P., Pankova O.V. (2018) *Intehratsiia vnutrishno peremishchenykh osib u terytorialni hromady: diahnostyka stanu ta mekhanizmy zabezpechennia*: monohrafiia. Kyiv: NAN Ukra- yiny, In-t ekonomiky prom-sti, 244 p.

PUBLIC MANAGEMENT OF INTEGRATION PROCESSES OF INTERNALLY DISPLACED PERSONS IN HOST COMMUNITIES

Lesia H. Tykhonchuk¹, Maryna Yu. Borovyk²

The article examines public mechanisms for the integration of internally displaced persons into host communities. The main aspects of the successful integration of internally displaced persons into the community are highlighted: ensuring employment, supporting social services, socio-cultural adaptation, supporting social well-being, overcoming discrimination, intercultural interaction, participation in public life, economic support and legal protection. Possibilities for community development with the participation of internally displaced persons were considered and analyzed. Mechanisms of state regulation of the integration of internally displaced persons during the war have been studied. Gradually, with the withdrawal of active hostilities and the liberation of certain territories in Ukraine, part of the IDPs got the opportunity to return to their homes. However, a large number of people remain in difficult conditions due to the continuation of hostilities and the loss of their homes. This makes it necessary for them to look for new accommodation in other communities. There they are forced to adapt to new conditions and find ways to integrate into local life. During this difficult period, volunteers, local self-government bodies and the state showed care and provided support to IDPs in providing their basic needs (housing, food, hygiene). This is extremely important for ensuring decent living conditions for displaced citizens. But in the process of living, additional tasks arise for long-term integration in new communities. It is a pity, but some of the host communities do not consider IDPs as a potential resource for their development. Such approaches of local self-government bodies are unacceptable. Some displaced citizens plan to stay in these communities for a long time, or even forever. Therefore, the inactivity of the host local communities in integration processes complicates the process of social integration into the community. This negatively affects the potential opportunities for joint development and implementation of IDPs with local residents. But as a result, it restrains the development of settlements using the potential of new residents. Therefore, it is important that local self-government bodies not only provide crisis assistance, but also actively promote the integration of IDPs into local life. High-quality and effective public management of the processes of integration of citizens into host communities and regions is not only a humanitarian aspect of management. This is an investment in the future of the community, regions and the state as a whole. Fast and high-quality integration processes of the movement of citizens enrich society with diversity, strengthen social unity and create prerequisites for sustainable development at all levels. The state, supporting the integration of IDPs, opens the door to a new stage of its development. This can also contribute to the return of citizens from abroad to Ukraine. Every member of the community will have the opportunity to contribute to building a better future for all. Victory in the state, reconstruction and recovery of regions, support of community development requires fast, structured and effective integration processes for displaced citizens and effective public management of these processes.

Key words: *integration, internally displaced persons, host communities, employment, sociocultural adaptation, intercultural interaction.*

JEL Classification: *E24*

*Стаття надійшла до редакції 11.08.2023
The article was received August 11, 2023*

---

¹ *Lesia H. Tykhonchuk, Doctor of Science in Public Administration, Associate Professor of the Department of Management and Public Administration, National University of Water and Environmental Engineering*

² *Maryna Yu. Borovyk, Master's Degree, Inservice Training Institute, National University of Water and Environmental Engineering*